

Nr 6.

Av fröken **Hesselgren**, angående lönetursberäkning för gravören i rikets allmänna kartverk Olga Herlin.

Den 1 februari 1927 konstituerades till ordinarie gravör i rikets allmänna kartverk fröken Olga Herlin. Före denna dag har Olga Herlin, som i oavbruten följd varit anställd i kartverket sedan den 2 augusti 1890, dels utfört gravyrarbeten å ackord tiden 2 augusti 1890—31 december 1902, dels tjänstgjort som extra gravör tiden 1 januari 1903—30 juni 1923, varunder tjänstledighet åtnjutits 2 månader 4 dagar i och för en statsunderstödd utländsk studieresa, dels såsom extra befattningshavare (gravör) 1 juli 1923—31 januari 1927, vilket allt framgår av bilagda meritförteckning.

Angående Olga Herlins kompetens och yrkesskicklighet får jag hänvisa till en del intyg från hennes arbetschefer som bifogas såsom bilaga 2.

Olga Herlins arbetsuppgifter inom kartverket hava helt motsvarat dem, som ålegat manliga gravörer vid kartverket. Enligt vad som framgår av vid kartverket förda arbetslistor av vilka jag tagit del har hon utfört minst samma kvantitet av arbetet som hennes manliga kamrater fastän för henne fastställd daglig arbetstid tidvis varit kortare än för de manliga gravörerna. Av en av Olga Herlin till statskontoret ingiven vördsam P. M. angående hennes tjänstgöring i kartverket med anledning av en av chefen för rikets allmänna kartverk gjord förfrågan angående hennes placering i löneklass framgår:

att allt kartverkets gravyrarbeten under tiden 1893—1906 utfördes på ackord med kontrakt med undantag för korrekturarbeten;

att från år 1906 arbetstiden å tjänsterummet var 5 timmar för samtliga ritare och gravörer;

att Olga Herlins avlöning då utgick med 1,800 kronor per år men att semesterrätt sänkades;

att lönen den 1 april 1908 höjdes till 2,400 kronor med rätt till en månads semester. Arbetstiden var fortfarande 5 timmar;

att då ny stat för kartverket av 1912 års riksdag fastställdes kunde Olga Herlin ej erhålla ordinarie anställning då staten ej upptog någon kvinnlig gravörbefattning. Arbetstiden höjdes då till 7 timmar för de ordinarie befattningshavarna, medan Olga Herlin bibehölls vid samma lön och arbetstid som gällde för henne före år 1913. Av ett till ovannämnda V. P. M. till statskontoret bifogat utdrag ur kartverkets arbetsjournaler

framgår emellertid, att O. Herlin oaktat skillnaden i arbetstid medhann samma kvantitet av arbetet som de manliga gravörerna;

att om tjänstgöringstiden omräknas till tjänstgöringsdagar med samma timtal som varit fastställt för manliga gravörer erhålles t. o. m. 1926 års utgång en fullt jämförbar tjänstetid av $24\frac{1}{2}$ år;

att i kartverket genom Herlin införts en förbättring i framställnings-sättet för pantografering, vilket medfört en stor besparing av arbetstid.

Från och med den 1 juli 1923 har Olga Herlins dagliga arbetstid varit 6 timmar med ett årsarvode av 3,600 kronor.

Emellertid har denna avkortning i den för verket i sin helhet fastställda arbetstiden gjort, att avlöningsreglementets bestämmelser angående tillgodoräkning av föregående tjänstgöring för uppflyttning i löneklass ej medgiva rätt för Olga Herlin att tillgodoräkna sig någon del av sin 37 år långa tjänstgöring utan måste hon placeras i lägsta löneklassen inom sin lönegrad.

I anledning av ovannämnda skrivelse från kartverkschefen har statskontoret den 31 januari 1927 yttrat följande:

»Av handlingarna i ärendet framgår, att Olga Herlin, som sedan år 1890 innehaft anställning i kartverkets tjänst, till 1902 års utgång utfört arbete mot ackord samt därefter mot visst årsarvode med en tjänstgöringstid, som i allmänhet med en timme om dagen understigit den för ordinarie befattningshavaren vid kartverket gällande.

Statskontoret vill erinra om att Kungl. Maj:t icke ansett tjänstetid, varunder den dagliga tjänstgöringstiden understigit den för ordinarie befattningshavare inom vederbörande verk fastställda, böra för ålderstillägg eller placering i löneklassen tillgodoräknas vid befordran till ordinarie tjänst. Detta framgår exempelvis av kungl. brevet den 11 mars 1921 angående ålderstillägg åt revisorna i riksräkenskapsverket J. F. Lundberg och C. A. Lundin. Däremot har extra befattningshavare, som befordrats till extra ordinarie tjänst, erhållit rätt att för placering i löneklass tillgodoräkna föregående tjänstetid mot reduktion i fall, där den dagliga tjänstgöringstiden understigit den, som varit gällande för ordinarie befattningshavare vid ifrågavarande tid. (Jfr k. brev den 17 juli 1925 beträffande e. o. kammarskrivaren vid tullverket H. Edgren.)

Visserligen synas starka billighetsskäl tala för att Olga Herlin bör få tillgodoräkna någon del av den tid, uppgående till 37 år, varunder hon tjänstgjort i rikets allmänna kartverk, men med hänsyn till innehållet i förstnämnda kungl. brev lärers härför erfordras riksdagens medgivande.»

Olga Herlin ingick den 16 februari 1927 till Kungl. Maj:t med en underdånig anhållan att få räkna sig sin föregående tjänstgöring tillgodo och bliva placerad i 18 löneklassen inom 15:de lönegraden. Över denna framställning har kartverkschefen den 17 februari 1927 yttrat sig, som följer:

»Även med bortseende från den tid, då arbete skett på ackord, skulle,

om den effektiva tjänstgöringstiden i övrigt efter vederbörlig reduktion för kortare daglig tjänstgöring sammanlägges och får tillgodoräknas, denna tid uppgå till 18 år 5 mån. och 14 dagar och sålunda överstiga vad som erfordras för placering i 18 löneklassen, den högsta, som för kvinnlig gravör kan ifrågasättas. I det här föreliggande fallet torde det få anses skäligt, att sådant tillgodoräknande medgives, i synnerhet som Herlin, vilken är född år 1875, med nu gällande bestämmelser icke skulle bliva berättigad till någon statspension, då hon vid fyllda 60 år avgår ur tjänsten. På grund härav tillstyrkes framställningen och föreslås, att Herlin må förklaras berättigad räkna tjänsteår från och med den 17 aug. 1908.»

Att Olga Herlin ej skulle få tillgodoräkna sin föregående tjänstgöring för erhållande av pension synes bero på något misstag, då ju 1907 års pensionslag innehåller bestämmelser om tillgodoräkning av föregående tjänstgöring utan fordran på att arten och omfattningen skall vara densamma.

Frågan remitterades till allmänna civilförvaltningens lönenämnd, vars majoritet i utlåtande den 21 februari 1927 tillstyrkte en framställning till riksdagen i frågan enligt vad framgår av följande utdrag:

»I betraktande av sökandens ovanligt långa anställning i statens tjänst, vilken under åren 1903—1912 omfattat samma dagliga arbetstid, som varit gällande för den ordinarie personalen, vill det emellertid synas allmänna civilförvaltningens lönenämnd, som om starka billighetsskäl talade för beredande åt sökanden av en förmånligare placering i löneklass såsom ordinarie gravör än den, som i enlighet med gällande avlöningsbestämmelser tilldelats henne.

Lönenämnden får i sådant avseende hemställa, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen medgiva, det sökanden, räknat från och med den 1 februari 1927, må åtnjuta lön enligt den för kvinnliga befattningshavare gällande högsta löneklassen inom 15 lönegraden eller sålunda enligt 18 löneklassen.»

Lönenämndens ordförande, som visserligen ansåg det varit önskligt om sökanden kunnat för löneklassplacering tillgodoräknas någon del av tjänstgöringen före ordinarieblivandet, ansåg dock ej tillräckligt starka skäl föreligga för Kungl. Maj:t att hos riksdagen göra framställning om undantag från avlöningsreglementets bestämmelser.

Av herr N. Aug. Nilsson gjordes följande uttalande.

»Sökanden åtnjuter för närvarande en lön av 4,350 kr. och jämte dyrtidstillägg efter 17 procent en samlad avlöning av 5,089 kr. Med hänsyn till denna förmånliga löneställning finner jag det ej ens ur s. k. billighetssynpunkt påkallat att bifalla den gjorda ansökan och därmed tillerkänna fröken Herlin en tillökning i avlöningen av ej mindre än 1,116 kr.»

Härvid synes herr Nilsson ej tagit någon hänsyn till att Olga Herlin dels fått sin dagliga arbetstid förlängd dels att hon har att erlægga pensionsavgifter som under de närmaste 5 åren utgår med icke mindre än

845 kronor om året, därav för pupillpensionering 716 kronor. Olga Herlin är nämligen skyldig att till statsverket inbetala 2,873 kronor i retroaktivavgifter, vilket ju vid hennes ålder ej motsvaras av någon henne tillkommande förmån.

Från år 1903 har O. Herlin varit tjänstledig för enskild angelägenhet 129 dagar (huvudsakligen mot semester svarande ledighet) för studieresa 66 dagar, för olycksfall i tjänsten 11 dagar och för sjukdom 526 dagar, varav 266 dagar under åren 1918—1926 äro att tillskriva den otjänliga tjänstelokal, som under den tid kartverket hade sina lokaler i gamla skogshögskolan bestods den kvinnliga gravören. Att märka är att Herlin först 1908 kom i åtnjutande av semester.

Enligt kartverkschefen skulle O. Herlins effektiva tjänstgöringstid med bortseende från den tid endast ackordsarbete förekommit, efter vederbörlig reduktion för kortare daglig tjänstgöring vara 18 år 5 månader och 14 dagar.

En sådan reduktion har ej av riksdagen blivit föreskriven, när ordinarie biträdesbefattningar infördes i de centrala ämbetsverken samt vid hovrätterna och nedre justitierevisionen, utan medgav riksdagen befattningshavarna rätt att tillgodoräkna föregående tjänstgöring inom respektive verk och har så tillämpats vid sistnämnda verk att även skrivning å ackord fått inräknas såsom fullgod tjänstetid.

Av nedanstående tablå framgår skillnaden i löneförmåner som åtnjutas av O. Herlin och den manliga gravör som närmast efter henne befordrats till ordinarie gravör.

Namn	Födelse- år	An- ställd i ver- ket	Ord. gra- vör	Lö- ne- klass	Lön	Dyrtids- tillägg enl. 4:de kv. 1927	Sum- ma	Avgår pensionsavgifter				Be- hållen in- komst
								Egen pensio- nering	Änke- och pupillpension			
									Års- avgifter	Retro- aktiva	Sum- ma	
Olga Herlin	1875	1890	1/227	15	362 50	65	427 50	10 75	11 76	47 88	70 39	357 11
Olof Berg...	1901 ¹	1920	3/527	16	383 —	68	451 —	10 75	11 76	—	22 51	428 49

¹ Antogs till elev 1917.

Av dessa data framgår än mer obilligheten i ett strikt tillämpande av avlöningsreglementet, i det att en person som senare befordrats och som nyss lämnat elevstadiet erhåller en betydligt högre avlöning än den som under 37 års tid tjänat verket och uppnått synnerligen stor yrkeskicklighet.

Det är inget tvivel om att O. Herlin, därest före behörighetslagens ikraftträdande ordinarie gravörtjänster varit tillgängliga för kvinnorna, skulle erhållit sådan långt tidigare, och på grund av kungl. kungörelsen den 7 maj 1920 varit berättigad tillgodoräkna sig hela sin föregående tjänstetid.

På grund av vad ovan framhållits anser jag det vara med rättvisa och billighet överensstämmande att O. Herlin får tillgodoräkna sig åtminstone en del av den långa tid som hon ägnat staten sina arbetskrafter.

På grund av vad ovan anförts får jag vördsamt hemställa,

att riksdagen måtte besluta att tillerkänna gravören Olga Herlin rätt att för uppflyttning i löneklass få tillgodoräkna sig halva sin tjänstgöringstid inom rikets allmänna kartverk.

Stockholm den 17 januari 1928.

Kerstin Hesselgren.

Avskrift.

Bil. 1.

Rikets allmänna kartverk,
(Topografiska avdelningen).

Tjänste- och meritförteckning.

Datum			Tid ¹	
År	Dag		År	Månad
1889	20/6—4/8	Tjänstgjort vid gen. top. avdelning	—	2 1/2
1890—1902	2/8—	Utfört gravyrarbeten för kartverket på ackord	12	—
1903—1906	1/1—13/7	Tjänstgjort som extra gravör vid rikets allmänna kartverk	2	6 1/2
1906	14/7—17/9	Företagit statsunderstödd utländsk studieresa till Berlin, Wien och Köpenhamn	—	2
1906—1916	18/9—18/6	Tjänstgjort som extra gravör vid rikets allmänna kartverk (i januari 1908 meddelat instruktion i ny fällningsmetod vid sjökarteverket)	9	5
1916—1923	19/6—30/6	Tjänstgjort som extra gravör vid rikets allmänna kartverk	6	6 1/2
1923—1927	1/7—	Tjänstgjort som extra befattningshavare (gravör) vid rikets allmänna kartverk	3	5 1/2

¹ I de uppgivna tiderna äro ej medräknat frånvaro på grund av sjukdom och har semester (30 dagar årligen) åtnjutits först från och med år 1908.

Stockholm den 30 december 1926.

Olga Herlin.

Extra gravör.

Rätt avskrivet betyga:

I. Gumælius.

Berta Köersner.

Bil. 2.*Avskrifter.*

Härmed intygas, att gravören fröken Olga Herlin, som under den tid jag varit chef för rikets allmänna kartverk — eller under åren 1903—1916 — såsom extra gravör under de tider, som i hennes tjänsteförteckning upptages, utfört gravyrarbeten, härunder städse ådagalagt skicklighet och omtanke samt städse visat flit och ett i allo hedrande uppförande.

Arvika den 16 december 1926.

E. Melander.

F. d. överste vid generalstaben och chef för rikets allm. kartverk.

Rikets allmänna kartverk.
(Topografiska avdelningen).

På anhållan av gravören vid rikets allmänna kartverk, fröken Olga Herlin, om ett intyg angående hennes kompetens som kartgravör, får jag härmed, för att tillmötesgå hennes anhållan, anföra följande:

Under de år, 1904—16, jag förestod kartverkets reproduktionsdetalj, hade jag tillfälle att dagligen följa hennes arbete och granska detsamma samt sålunda bilda mig ett omdöme om hennes kapacitet.

På grund härav är det mig ett nöje att intyga att hon, som av sin fader, en av sin tids främsta svenska kartgravörer, utbildats i facket och sedan 1889 vid generalstabens topografiska avdelning och rikets allmänna kartverk ständigt varit sysselsatt med topografisk kartgravyr, besitter en synnerligen framstående skicklighet uti sitt yrke, beträffande såväl det rent tekniska som tillämpningen av de topografiska principerna och fordringarna.

Det erkännande hon fått genom att kartverkets chef förordnat henne till ordinarie gravör anser jag vara väl förtjänt.

Stockholm den 28 februari 1927.

A. H. Byström.

Överste i generalstabens reserv.

Chefen för Kungl. Fortifikationen.

Extra gravören fröken Olga Herlin, som under den tid undertecknad var chef för rikets allmänna kartverk tjänstgjorde som extra gravör vid nämnda verk, utförde därvid sitt arbete med synnerlig duglighet och skicklighet. Då fröken Herlin därjämte städse visat sig skötsam och arbetsam, synes hon mig väl förtjänt av den plats som ordinarie gravör, hon nu går att söka.

Stockholm den 17 december 1926.

H. de Champs.

Generalmajor. Chef för rikets allm. kartverk 1916—19.

(Sigill.)

Fröken Olga Herlin var under de 3 $\frac{1}{3}$ år (1919—1922) jag tjänstgjorde såsom chef för reproduktionsdetaljen vid rikets allmänna kartverk där anställd som extra gravör. Så vitt jag nu kan minnas förekom aldrig någon anmärkning mot det arbete hon i denna egenskap utförde, utan har jag tvärtom det minnet av henne att hon med skicklighet fullgjorde de olika byråarbeten inom gravörfacket, som kartverkets behov då krävde, vilket härmed på begäran intygas.

Stockholm den 19 december 1926.

Bertil Burén.
Överstelöjtnant.

Rikets allmänna kartverk.
(Topografiska avdelningen).

Intyg.

Härmed intygas på begäran, att under den tid undertecknad förestått reproduktionsdetaljen vid rikets allmänna kartverks topografiska avdelning ($\frac{1}{4}$ 1922 — $\frac{31}{10}$ 1926) därstädes tjänstgörande e. o. gravören Olga Herlin ådagalagt mycket stor yrkesskicklighet i till koppargravyr hörande detaljer. Upprepade gånger har åt H. uppdragits synnerligen svåra gravyrarbeten, vilka samtliga utförts på ett förtjänstfullt sätt.

Sollefteå den 13 december 1926.

S. V. Strandmark.
Major

Rätt avskrivet betyga:

J. Gumälius.

B. Körsner.